

Het internationale nucleaire ontwapeningsregime: de derde bijeenkomst van staten die partij zijn bij het kernwapenverbodsverdrag (TPNW)

Politieke nota van de Belgische Coalitie tegen Kernwapens (28 februari 2025)

Het jaar 2025 is een cruciaal moment voor kernwapenontwapening, met groeiende internationale inspanningen om de dreiging van nucleaire wapens te verminderen. Dit jaar markeert niet alleen belangrijke ontwikkelingen op het vlak van internationale veiligheid, maar ook de 80e jaarlijkse herdenking van de atoombombardementen op Hiroshima en Nagasaki in 1945. Deze tragische gebeurtenissen herinneren de wereld aan de catastrofale humanitaire gevolgen van kernwapens en onderstrepen de noodzaak van volledige nucleaire ontwapening.

Tegen deze achtergrond speelt het *Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons* (TPNW) een centrale rol. Dit verdrag, dat in 2021 in werking trad, verbiedt het bezit, de productie en het gebruik van kernwapens en heeft sindsdien steeds meer internationale steun gekregen. In 2025 worden verdere stappen verwacht om de naleving en effectiviteit van het TPNW te versterken, waarbij landen en maatschappelijke organisaties zich blijven inzetten voor een kernwapenvrije wereld. De combinatie van diplomatieke vooruitgang en historische herdenking maakt 2025 tot een belangrijk jaar voor de toekomst van mondiale veiligheid en ontwapening.

Kortom, er staat heel wat op de agenda. De Belgische regering geeft aan zich actief te willen inzetten voor nucleaire non-proliferatie en ontwapening op mondiaal vlak. De Belgische Coalitie tegen Kernwapens stelde deze briefingnota op om aan te geven wat hiervoor precies nodig is. We gaan in op enkele belangrijke elementen waar de Belgische regering rekening mee dient te houden:

1. Hoe houden het NPV en het TPNW verband met elkaar?
2. Kernwapens in België
3. Kernontwapening in het regeerakkoord
4. Toenemende maatschappelijke steun voor een verbod op kernwapens
5. Nucleaire doctrine van de NAVO

Aansluitend volgen onze aanbevelingen.

1. Het NPV en het TPNW

Het Non-Proliferatieverdrag (NPV) uit 1970 wordt vaak de hoeksteen van de mondiale non-proliferatie en ontwapeningsarchitectuur genoemd. Het verdrag werd dan ook ondertekend door bijna alle landen ter wereld. Het omhelst drie pijlers

1. Nucleaire non-proliferatie
2. Nucleaire ontwapening
3. Civiele gebruik van nucleaire technologie

Op die manier was het NPV eigenlijk een 'great bargain' tussen staten in het bezit van kernwapens en zij die ze niet hebben. In ruil voor de belofte nooit kernwapens aan te schaffen (NPV Art. II), zouden de kernwapenstaten werk maken van de complete ontmanteling van hun kernwapenarsenalen (NPV

Art. VI).¹ Meer dan een halve eeuw later zijn er nog steeds meer dan 13.000 kernwapens verspreid over de wereld waarvan vele binnen een paar minuten inzetbaar zijn.²

Ondanks het feit dat het NPV aanvankelijk redelijk succesvol was in het verminderen van kernwapens zien we dat het aantal kernwapenstaten toegenomen is, kernwapens gemoderniseerd en gemakkelijker inzetbaar worden gemaakt, kernwapens opnieuw een belangrijke rol spelen in veiligheidsdoctrines en er een algehele crisis heerst in de wereldwijde non-proliferatie en het ontwapeningsregime.

Verschillende toetsingsconferenties slaagden er in het verleden niet in tot een akkoord te komen. Daarnaast werden veel overeengekomen maatregelen nooit geïmplementeerd. Op die manier werd het NPV-proces een opeenstapeling van holle woorden en loze beloften. Het status quo tussen de haves en have nots dat werd ingeschreven in het NPV houdt iedere mogelijke vooruitgang tegen. Internationale experts van de Bulletin of Atomic Scientists verklaarden dan ook dat het ondertussen 89 seconden voor 12 is op de Domsday Clock.³ De wereld stond nog nooit zo dicht bij een nucleaire catastrofe.

Vanaf de herzieningsconferentie van het NPV in 2010 groeit de aandacht voor de humanitaire dimensie en de risico's van kernwapens. Drie conferenties in Noorwegen (maart 2013), Mexico (februari 2014) en Oostenrijk (december 2014) monden uit in de 'humanitarian pledge', die in 2016 in de vorm van een resolutie in de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties wordt aangenomen door 135 staten. De 'humanitarian pledge' baseert zich op de wetenschappelijke bevindingen en de discussies die op de Conferentie in Oostenrijk naar voren kwamen. Ze bevestigen dat de humanitaire gevolgen en risico's van kernwapens veel ernstiger zijn dan eerder is aangenomen en dat ze daarom centraal moeten staan in de wereldwijde inspanningen op het gebied van nucleaire ontwapening en non-proliferatie.

De 'humanitarian pledge' vraagt om een bijkomende wettelijk instrument dat de volledige uitvoering beoogt van artikel VI van het NPV en om kernwapens te verbieden. In de schoot van de Verenigde Naties volgen onderhandelingen die uiteindelijk leiden tot een Verdrag voor een Verbod op Nucleaire Wapens (TPNW). Het TPNW wordt op 7 juli 2017 met een grote meerderheid van 122 landen aangenomen binnen de VN en geniet brede steun onder slachtoffers en overlevenden van kernwapens, internationale experts, burgers wereldwijd, internationale organisaties, de VN Secretaris-Generaal, enzovoort. Het uiteindelijk inwerking treden van het VN-Verbodsverdrag op Kernwapens (TPNW)⁴ in januari 2021 is een lichtpuntje in de nucleaire winter. Ondertussen telt het verdrag al 73 verdragspartijen en de lijst groeit alleen maar verder aan.

Het TPNW is een belangrijke stap vooruit omdat het kernwapens volledig verbiedt voor alle landen. Hiermee is het dan ook een concrete uitwerking van Artikel VI van het NPV. Het biedt een duidelijk pad richting nucleaire ontwapening.

Kernwapenstaten alsook de NAVO argumenteren vaak dat het TPNW niet compatibel zou zijn met het NPV en dat zelfs zou ondermijnen. Niets is echter minder waar. Het TPNW verwijst namelijk expliciet naar het NPV in de preambule en heeft op zijn minst even sterke **verificatiemechanismen** als het NPV. Juridische opinie stelt over het algemeen dat beide verdragen net wel compatibel zijn met

---

¹ Zie: <https://www.un.org/disarmament/wmd/nuclear/npt/text/>

² Zie: <https://www.sipri.org/media/press-release/2021/global-nuclear-arsenals-grow-states-continue-modernize-new-sipri-yearbook-out-now>

³ Zie: <https://thebulletin.org/doomsday-clock/2025-statement/>

⁴ Zie: <https://undocs.org/A/CONF.229/2017/8>

elkaar. Dat bleek ook opnieuw in 2021 uit een studie uitgevoerd voor de Duitse Bondsdag en een advies dat in december 2021 werd gepubliceerd door het Vlaams Vredesinstituut (zie verder).

De eerste week van maart (3-7 maart 2025) komen de verdragspartijen van het TPNW voor de derde keer bijeen in New York om de implementatie van het verdrag te bespreken. Ook niet-verdragspartijen zijn welkom om als waarnemer deel te nemen aan deze conferentie. Net omwille van de verslechterende veiligheidsomgeving is het vandaag meer dan ooit van belang dat we concrete stappen zetten richting kernontwapening. Zo niet, zal een ongeluk vroeg of laat catastrofale gevolgen hebben voor mensen wereldwijd.

Wat betekent waarnemerschap?

Artikel 8 par. 2 stelt dat “de eerste vergadering van de Staten die Partij zijn, wordt bijeengeroepen door de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties binnen een jaar na de inwerkingtreding van dit Verdrag.”

Deze bijeenkomsten van de partijen bij het verdrag zijn ook een gelegenheid voor staten om enkele technische details van het verdrag te bespreken, zoals het vaststellen van een deadline voor de verwijdering van kernwapens voor kernwapenstaten die toetreden (Artikel 4). Andere staten die geen partij zijn bij het Verdrag, evenals relevante VN-agentschappen, andere internationale organisaties of instellingen, regionale organisaties, het Internationale Comité van het Rode Kruis, de Internationale Federatie van Rode Kruis- en Rode Halve Maanverenigingen en niet-gouvernementele organisaties, worden uitgenodigd om de vergadering als waarnemer bij te wonen (artikel 8 par. 5).

Zoals mede NAVO-bondgenoten Noorwegen, Duitsland en Nederland, heeft België aan de twee vorige bijeenkomsten deelgenomen als waarnemer.

2. Kernwapens in België

Eén van de slechts bewaarde nationale geheimen is dat er een twintigtal B61 kernbommen uit de VS gestationeerd liggen in de luchtmachtbasis van Kleine Brogel. Geen enkele regering kon de aanwezigheid van deze bommen bevestigen noch ontkennen. Het gebrek aan transparantie is een bewuste strategie die ieder democratisch debat over de aanwezigheid van de bommen in België meteen onmogelijk maakt. De geschiedenis van de kernbommen in België is doordrongen van een gebrek aan transparantie en democratisch debat.

Volgens de Grondwet (art. 185) moet de aanwezigheid van ‘vreemde troepen’ (en dus ook hun kernwapens) uit de VS in België worden toegestaan door een wet die in het parlement wordt aangenomen. De opstelling van kernwapens lijkt één van de doelstellingen geweest te zijn van de wet van 11 april 1962 die regeringen machtigt om overeenkomsten te sluiten over de stationering van NAVO-troepen en -materieel in België. Toen parlamentsleden een amendement voorstelden om kernwapens expliciet van de wet uit te sluiten verklaarde de regering dat dit niet nodig was omdat ze niet de bedoeling heeft “*via slinkse wegen toe te laten dat in België lanceerbases voor atoomwapens worden geïnstalleerd voor vreemde troepen*”. De publieke opinie zou hier namelijk niet mee akkoord gaan.⁵

Ondertussen weten we echter dat de stationering van kernraketten in België al op 8 mei 1959 goedgekeurd werd door de Belgische regering. De wet van 1962 was dus wel degelijk een sluwe manier om de aanwezigheid van kernwapens op ons grondgebied te “legaliseren”. Ook de ministerraad van februari 1962 beaamde dit al door te waarschuwen dat er iets ondernomen moest

---

⁵ Zie: <https://nonukes.be/nl/uitleg/>

worden om het amendement te voorkomen. De kernbommen kwamen in 1963 gehuld in geheimzinnigheid aan. Vanaf het begin werd de Belgische bevolking om de tuin geleid en de democratie buiten spel gezet om kernbommen in België te kunnen stationeren.

De VS kondigde aan de tactische kernwapens in Europa te moderniseren tijdens de periode 2022-2024. De B61 bommen zouden een update krijgen naar de B61-12. Deze modernisering zou ervoor zorgen dat de kernbommen meer wendbaar en beter inzetbaar zouden zijn. Dit zorgt ervoor dat kernwapens opnieuw een centrale rol spelen in veiligheidsdoctrines. Afgaande op een recente uitspraak van het hoofd van het VS-Agentschap voor Nucleaire Veiligheid zijn deze B61-12-bommen inmiddels in Europa (en dus Kleine-Brogel) opgesteld.⁶

Die kernbommen komen ook met een grote verantwoordelijkheid, niet alleen op het vlak van beveiliging maar ook op het vlak van militaire strategie. Door de kernbommen op ons grondgebied te bewaren, ging ons land ook akkoord deel te nemen aan NAVO-oefeningen in verband met de inzet van kernwapens. Het zijn namelijk Belgische gevechtspiloten die de kernbommen zouden moeten inzetten eens de VS beslist dat te doen. Dat betekent dus dat we de kernbommen moeten inzetten zonder zelf enige controle uit te oefenen over de beslissing om deze al dan niet in te zetten. Daarnaast worden ook jaarlijks oefeningen georganiseerd voor de nucleaire capaciteit van de NAVO te oefenen. Dit bevordert de veiligheidsomgeving in Europa geenszins.

Na groot maatschappelijk debat en veel tegenkanting, besluit de Belgische regering in 2018 om 34 F-35 straaljagers aan te kopen ter vervanging van de verouderde F-16 vloot. Hoewel de beslissing reeds genomen is, blijft het een belangrijk punt van discussie, ook binnen de luchtmacht. De F-35 is een bommenwerper met nucleaire capaciteit, dat wil zeggen een vliegtuig voor de aanval en dus niet voor de verdediging. De F-35's zijn ontworpen om de vernieuwde B61-12 kernbommen te dragen. De aankoop van deze F-35's wordt geraamd tussen de 3,8 en 4,4 miljard euro. Deze keuze is onder meer ingegeven door de VS om de nucleaire capaciteit in België te vrijwaren. Dit gaat echter in tegen de wens – blijkens de laatste peilingen - en de belangen van de Belgische bevolking en is niet bevorderlijk voor onze veiligheid. Integendeel, de kernwapens op ons grondgebied maken van België het perfecte doelwit voor een (nucleaire) aanval.

Zolang de kernwapens op Belgisch grondgebied liggen kan het onmogelijk op een geloofwaardige manier pleiten voor kernontwapening. België zegt steeds als bruggenbouwer te willen fungeren op internationaal vlak. Dit is echter moeilijk te verenigen met de negatieve houding ten opzichte van het TPNW en het feit dat er nog steeds kernbommen van de VS op ons grondgebied liggen. Dat beseffen ook verschillende Belgische ministers van staat die in 2020 een open brief ondertekenden ter ondersteuning van het TPNW.⁷

3. Kernontwapening in het regeerakkoord 2020

In het federaal regeerakkoord 2025-2029 stellen de 5 coalitiepartijen dat België zich engageert “voor ontwapening en non-proliferatie, binnen een realistisch kader van solidariteit met onze bondgenoten en zonder onze eigen weerbaarheid in het gedrang te brengen. Zo blijft België een voorvechter van internationale verdragen en akkoorden rond ontwapening en non-proliferatie en ondersteunen we de internationale dialoog daaromtrent. We bepleiten een terugkeer naar wederzijds verifieerbare

---

⁶ Zie: <https://www.energy.gov/nnsa/articles/nnsa-administrator-jill-hruby-remarks-hudson-institute>

⁷ Zie:

https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/ican/pages/1712/attachments/original/1600645499/TPNW_Open_Letter_-_English.pdf

wapenbeheersingsverdragen. Het Non-Proliferatieverdrag blijft de hoeksteen van onze nucleaire ontwapeningspolitiek.”

De Belgische positie over kernontwapening is al jaren dezelfde. In het vorig regeerakkoord stond er evenwel nog dat ons land zou nagaan “hoe het VN Verdrag op het Verbod op Nucleaire Wapens een nieuwe impuls kan geven aan multilaterale nucleaire ontwapening”

In deze passage van het regeerakkoord zit de steeds weerkerende tegenstelling vervat die het Belgische niveau overstijgt. België is lid van een militair bondgenootschap dat zichzelf sinds de topbijeenkomst in Lissabon (2010) definieert als een ‘nucleaire alliantie’ met bijhorende taakverdelingen. De NAVO is sterk tegen het nucleaire Verbodsverdrag (TPNW) gekant en ziet kernwapens als een essentieel onderdeel van de militaire strategie ‘zolang er kernwapens bestaan’. Daartegenover staan de verplichtingen uit het non-proliferatieverdrag, zowel voor België als voor de kernwapenstaten van de NAVO, die niet stroken met de nucleaire identiteit van de NAVO. Het TPNW breidt het internationale anti-kernwapenregime uit met onvermijdelijke repercussies op vlak van internationaal recht, nucleaire samenwerking of investeringen. En dat wordt binnen de NAVO duidelijk als bedreigend beschouwd voor haar nucleaire identiteit en verklaart de scherpe afwijzing van het TPNW.

De NAVO-positie geniet in het huidig regeerakkoord duidelijk de voorkeur, maar dat houdt meteen een onterechte weigering in om te aanvaarden dat het TPNW een aanvullend en uitvoerend verdrag is van het NPV.

4. Maatschappelijke steun van TPNW neemt toe

De houding van de minister van Buitenlandse Zaken contrasteert met de toename van de maatschappelijke en politieke steun voor het TPNW. Uit een representatieve opiniepeiling die werd uitgevoerd door YouGov (dec 2020) op vraag van de International Campaign to Abolish Nuclear Weapons (ICAN) en de Belgische Coalitie tegen Kernwapens blijkt dat 77% van de bevolking wil dat België het TPNW tekent.⁸ Ook in andere NAVO-landen is de steun voor het TPNW bijzonder hoog. 89% van de Spanjaarden, 87% van de Italianen, 86% van de IJslanders, 78% van de Nederlanders en Denen willen dat hun land toetreedt tot het TPNW. Omgekeerd is de steun voor de officiële (NAVO-)houding extreem laag: van 3% (IJsland) tot 11% (België).⁹

Voor de Hoge Gezondheidsraad (advies 9576) is de uitbanning van alle kernwapens de enige manier om een ramp met kernwapens te voorkomen.¹⁰ “Deze doelstelling is vastgelegd in het Verdrag inzake de non-proliferatie van kernwapens, dat België heeft geratificeerd, en recentelijk nog duidelijker en dringender in het Verdrag tot verbod op kernwapens (2017), dat door 122 landen werd onderhandeld en goedgekeurd. Zoals de World Federation of Public Health Associations, de World Medical Association en het Internationaal Comité van het Rode Kruis (ICRC) al eerder hebben gedaan, beveelt de HGR aan dat België serieus overweegt ook het Verdrag tot verbod op kernwapens te ondertekenen”, aldus de Hoge Gezondheidsraad in Advies 9576 (21 oktober 2021).

---

⁸ Zie: <https://nonukes.be/nl/meer-dan-driekwart-van-de-belgische-bevolking-wil-een-verbod-op-kernwapens/#sdfootnote1sym>

⁹ Zie:

https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/ican/pages/234/attachments/original/1611134933/ICAN_YouGov_Pol_2020.pdf

¹⁰ https://www.health.belgium.be/sites/default/files/uploads/fields/fpshealth_theme_file/20211028_hgr-9576_nucleair_risico_vweb.pdf

Het Vlaams Vredesinstituut vaardigt op 19 november 2021 ook een advies in die zin uit.¹¹ Het VVI adviseert de toenmalige federale regering om als waarnemer deel te nemen aan de eerste conferentie van de verdragspartijen van het TPNW in maart 2022 te Wenen en op termijn het verdrag voor een kernwapenverbod te ondertekenen en te ratificeren.

5. Nucleaire doctrine van de NAVO

De NAVO stelt dat “we streven naar een veilige omgeving voor een wereld zonder kernwapens” Het uiteindelijke doel is “de volledige uitvoering van het NPV op alle drie de pijlers, inclusief artikel VI.” Steunt¹², maar voegt eraan toe: “zolang er kernwapens bestaan, zal de NAVO een nucleair Bondgenootschap blijven (...)” Volgens de NAVO behouden de bondgenoten de politieke controle over alle aspecten van de nucleaire besluitvorming.¹³ De ‘Nuclear Planning Group (NPG)’, waarin alle lidstaten, op Frankrijk na, zetelen, is het belangrijkste forum om te discussiëren over nucleaire vraagstukken binnen de NAVO.

Of de NAVO effectief in volledige overeenstemming handelt met het NPV is voer voor discussie

Ten eerste verbiedt het NPV de transfer van kernwapens naar niet-kernwapenstaten of de directe en indirecte controle over kernwapens door niet-kernwapens. De controle over vooruitgeschoven kernwapens van de Verenigde Staten in Europa lijkt in vredestijd daadwerkelijk volledig in handen te zijn van de VS. Maar in het kader van het ‘nuclear sharing’-concept van de NAVO verwerven piloten van niet-kernwapenstaten minstens de indirecte controle over kernwapens die gemonteerd worden op gevechtsvliegtuigen van de betrokken gastlanden. Eenmaal het kernwapen in het gevechtsvliegtuig is geladen, de VS-militairen de ‘Permissive Action Link’-code hebben ingevoerd en de gevechtsvliegtuigen aan hun missie starten, is de controle over deze wapens effectief getransfereerd - wat dus niet mag volgens het NPV. Volgens de unilaterale interpretatie door de VS van artikel I en II -zoals in 1968 uiteengezet in een hoorzitting van de Amerikaanse senaat - stelt de preambule van het NPV dat dit verdrag niet alleen tot doel heeft om de proliferatie tegen te gaan, maar ook de oorlog. Eens een oorlog is gestart is de doelstelling van het NPV in het verhinderen van een oorlog mislukt, zo luidt de redenering van de VS en de NAVO, en is het niet langer bindend. Een erg creatieve interpretatie die heel wat vragen oproept. Bovendien is niet duidelijk wat voor soort oorlog nu precies tot de opschorting van het NPV leidt. Onder president Johnson was er sprake van een “algemene oorlog”, zonder verdere definiëring. In elk geval geeft het de NAVO en meer bepaald de VS de nodige flexibiliteit om zelf te beslissen tot wanneer en hoever het NPV van kracht blijft.¹⁴

Ten tweede, verbinden de staten van het NPV zich tot onderhandelingen om een einde te maken aan de wapenwedloop ‘op een vroege datum’ en tot nucleaire ontwapening. Meer dan een halve eeuw later is er sprake van stijgende investeringen in kernwapensystemen. Ondanks haar verklaarde toewijding aan het NPV, hebben de nucleaire lidstaten van de NAVO (VS, VK, Frankrijk) tussen 2019 en 2023 271 miljard \$ geïnvesteerd aan de modernisering en het onderhoud van kernwapens. In 2023 ging het om 65,7 miljard \$, wat ook het hoogste bedrag is in vergelijking met de vier voorgaande jaren en meer dan twee derde van alle kernwapeninvesteringen in dat jaar.¹⁵ Het Verenigd Koninkrijk kondigt in de lente van 2021 aan dat het land zijn aantal kernkoppen opnieuw wil

---

¹¹ Zie: https://vlaamsvredesinstituut.eu/wp-content/uploads/2021/11/VVI_Advies_nucleaireontwapening_voordruk.pdf

¹² Zie: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_217320.htm

¹³ Zie: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/2/pdf/200224-factsheet-nuclear-en.pdf

¹⁴ Zie o.m. <https://www.bits.de/public/researchnote/rn97-3.htm> en

<https://www.files.ethz.ch/isn/99563/gtz13.pdf>

¹⁵ Zie: https://www.icanw.org/surge_2023_global_nuclear_weapons_spending

uitbreiden naar 260 en daarmee de oorspronkelijke doelstelling om te reduceren naar 180 loslaat.¹⁶ Het uitblijven van de uitvoering van artikel VI van het NPV wekt de indruk dat het verdrag door de kernwapenstaten gebruikt wordt om het nucleair monopolie te behouden. Het falen of weigeren om effectief werk te maken van volledige kernontwapening wordt door sommige staten gebruikt om te argumenteren dat ze ook recht hebben op kernwapens en dreigt dus het non-proliferatieregime te ondermijnen.

Ten derde, zou een “de volledige uitvoering van het NPV op alle drie de pijlers, inclusief artikel VI” er minstens moeten toe leiden dat de NAVO enig krediet verleent aan het TPNW. Artikel VI vraagt immers dat de staten onderhandelingen voeren om te komen tot een verdrag onder algemene en complete ontwapening. De NAVO-lidstaten en alle kernwapenstaten hebben evenwel geweigerd om aan de onderhandelingen voor een kernwapenverbod deel te nemen. Sinds het afsluiten van het TPNW in de zomer van 2017 verwerpt de NAVO uitdrukkelijk het verbodsverdrag.

Tijdens de NAVO-top in Vilnius in juli 2023 verklaart de alliantie dat “het Verdrag inzake het verbod op kernwapens (TPNW) in strijd, inconsistent en onverenigbaar is met het nucleaire afschrikingsbeleid van het Bondgenootschap, haaks staat op de bestaande non-proliferatie- en ontwapeningsarchitectuur, het NPV dreigt te ondermijnen en geen rekening houdt met de huidige veiligheidsomgeving.”¹⁷ Ook stelt de NAVO dat het TPNW niets verandert “aan de wettelijke verplichtingen van onze landen met betrekking tot kernwapens. Wij aanvaarden geen enkel argument dat de TPNW een afspiegeling is van of op enigerlei wijze bijdraagt aan de ontwikkeling van internationaal gewoonterecht.”

De NAVO-beweringen over het TPNW zijn op zijn minst betwistbaar

a. Het TPNW ondermijnt het NPV niet

Het NPV wordt expliciet vermeld in de preambule van het TPNW waarin bevestigd wordt dat “de volledige en effectieve uitvoering van het [NPV], dat de hoeksteen vormt van het regime van nucleaire ontwapening en non-proliferatie, een cruciale rol speelt bij het bevorderen van internationale vrede en veiligheid.” In artikel 18 van het TPNW staat bovendien: “De uitvoering van dit Verdrag doet geen afbreuk aan de verplichtingen die zijn aangegaan door de staten die er partij van zijn met betrekking tot bestaande internationale overeenkomsten waarbij zij partij zijn, indien die verplichtingen in overeenstemming zijn met de Verdrag.” Verschillende studies stellen dat het NPV en het TPNW complementair zijn. Een studie van het wetenschappelijk bureau van de Duitse Bondsdag concludeert: “het TPNW ondermijnt het NPV niet, maar maken deel uit van een gemeenschappelijke nucleaire ontwapeningsarchitectuur”.¹⁸

Het TPNW dient eerder gezien te worden als een aanvulling en uitvoering van de ontwapeningspijler van het NPV. In artikel VI van het NPV staat dat de partijen naar onderhandelingen moeten streven die leiden tot een “verdrag voor algemene en volledige (nucleaire) ontwapening onder strikte en effectieve internationale controle.”

b. Kernwapens zijn geen NAVO-verplichting

---

¹⁶ Zie: <https://www.gov.uk/government/publications/global-britain-in-a-competitive-age-the-integrated-review-of-security-defence-development-and-foreign-policy/global-britain-in-a-competitive-age-the-integrated-review-of-security-defence-development-and-foreign-policy>

¹⁷ https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_217320.htm

¹⁸ <https://www.bundestag.de/resource/blob/814856/28b27e2d04faabd4a4bc0bfd0579658c/WD-2-111-20-pdf-data.pdf>

In het NAVO-verdrag van 1949 staan geen verplichtingen m.b.t. kernwapens. Het is pas in het strategisch concept van 2010 (Lissabon) dat de NAVO zichzelf definieert als een 'nucleaire alliantie'. Maar dat is een louter politiek document, geen verdrag waaruit wettelijke verplichtingen voortvloeien. Verschillende NAVO-lidstaten hebben overigens in het verleden beslist dat ze geen kernwapens op het grondgebied toelaten (Denemarken, IJsland, Litouwen, Noorwegen en Spanje). Kernwapenmacht Frankrijk voert zelfs een onafhankelijke kernwapenpolitiek en was nooit lid van de Nucleaire Planning Group (NPG) van de NAVO. Het is wel zo dat landen die VS-kernwapens op het grondgebied hebben (België, Duitsland, Italië, Nederland, Turkije en waarschijnlijk nu ook het Verenigd Koninkrijk) in het kader van de nucleaire taakverdeling van de NAVO, deze zullen moeten ontmantelen als ze toetreden tot het TPNW. Daarmee zouden ze wel tegemoetkomen aan effectieve wettelijk verplichtingen die voortvloeien uit het Non-proliferatieverdrag dat de overdracht en directe en indirecte controle over kernwapens aan niet kernwapenstaten verbiedt en dat ook vraagt dat landen 'effectieve maatregelen' nemen tot ontwapening.

c. Het TPNW bevat wel degelijk controlemechanismen

In antwoord op een parlementaire vraag herhaalde de Belgische minister van Buitenlandse Zaken het argument dat er in het TPNW "geen verificatiesysteem is en de rol die we willen dat de IAEA speelt bij de uitvoering van het NPV verzwakt is".¹⁹ Dat is feitelijk onjuist. Het TPNW stelt uitdrukkelijk dat 'op zijn minst' de bestaande 'safeguards'-verplichtingen met het Internationaal Atoom Energieagentschap (IAEA) behouden blijven. 'Safeguards' zijn maatregelen die moeten verzekeren dat staten hun nucleaire installaties enkel voor vreedzame doeleinden gebruiken en niet voor een kernwapenprogramma. Daar verandert het TPNW niets aan. Dus, alles wat daar bovenop komt is winst. Het NPV bevat overigens evenmin de technische details voor een verificatiemechanisme. Het TPNW bepaalt bovendien dat de partijen bij het verdrag ook werk moeten maken van een controlesysteem voor kernwapenstaten die beslist hebben om te ontwapenen en tot het VN-Verbodsverdrag toe te treden. Daarmee is alvast een lacune binnen het NPV opgevuld dat niets voorziet voor de kernwapenstaten die willen ontwapenen.

Aanbevelingen

1. Regering/Ministerie van BuZa

a. Mbt NPV RevCon:

- i. Uit België's bezorgdheid over de humanitaire impact van kernwapens en het hoge risico op gebruik, gewild of accidenteel, dat vandaag heerst. Geen enkel land of internationale organisatie is voorbereid op de catastrofale gevolgen van een kernwapenontploffing.
- ii. Erken de disproportionele impact van kernwapens op vrouwen en meisjes en inheemse volkeren.
- iii. Wijs de kernwapenstaten op hun verantwoordelijkheid om onder Artikel VI van het NPV werk te maken van de volledige ontmanteling van hun kernwapenarsenalen om tot nucleaire ontwapening te kunnen komen.
- iv. Veroordeel de moderniseringsprogramma's en de kwalitatieve en kwantitatieve toename in kernwapenarsenalen als inbreuken op Artikel VI.
- v. Veroordeel de plannen van niet-kernwapenstaten om verrijkt uranium te gebruiken in militaire toepassingen (cfr. Australis nucleaire onderzeeërprogramma ism het VK en de VS). Dit ondermijnt het NPV en verzwakt de positie van de IAEA.

---

¹⁹ Zie: <https://www.dekamer.be/doc/ccri/pdf/55/ic1178.pdf>

- vi. Druk bezorgdheid uit over het toenemende nucleaire risico door technologische toepassingen als AI. België drukte zich namelijk ook al uit tegen autonome wapensystemen.
- vii. Wees transparant over de kernwapens op Belgisch grondgebied en roep op tot de terugtrekking van de tactische kernwapens uit Europa, in overleg met Europese bondgenoten (NL, DL, IT). Start onderhandelingen op met Rusland voor een kernwapenvrije zone in Europa.
- viii. Verwelkom het feit dat het TPNW in januari 2021 in werking trad en op die manier het NPV aanvult als een concrete uitwerking van Artikel VI.

b. Mbt TPNW:

- i. Beslis tot deelname aan de derde MSP die doorgaat van 3 tot 7 maart 2025 in het VN-hoofdkwartier in New York.
- ii. Neem een positievere houding aan tov het TPNW.
- iii. Binnen NAVO-verband het overleg opvoeren met partners over het potentieel van het TPNW om tot nucleaire ontwapening te komen in toepassing van art VI van het NPV.

c. Mbt kernwapens op ons grondgebied:

- i. Zorg voor meer transparantie op het vlak van democratisch debat over de kernwapens in België.
- ii. Schenk klaarheid over de ontplooiing van nieuwe kernwapens op het Belgisch grondgebied en de Belgische rol.
- iii. Verwijder de tactische kernwapens uit België (eventueel in samenwerking met de andere host states).

2. Parlementsleden:

- a. Stem een resolutie over het belang van het TPNW in het internationaal kernontwapeningsregime en de conformiteit met het NPV in uitvoering van artikel VI.
- b. Plaats de kernontwapening hoger op de politieke agenda met vragen en initiatieven.